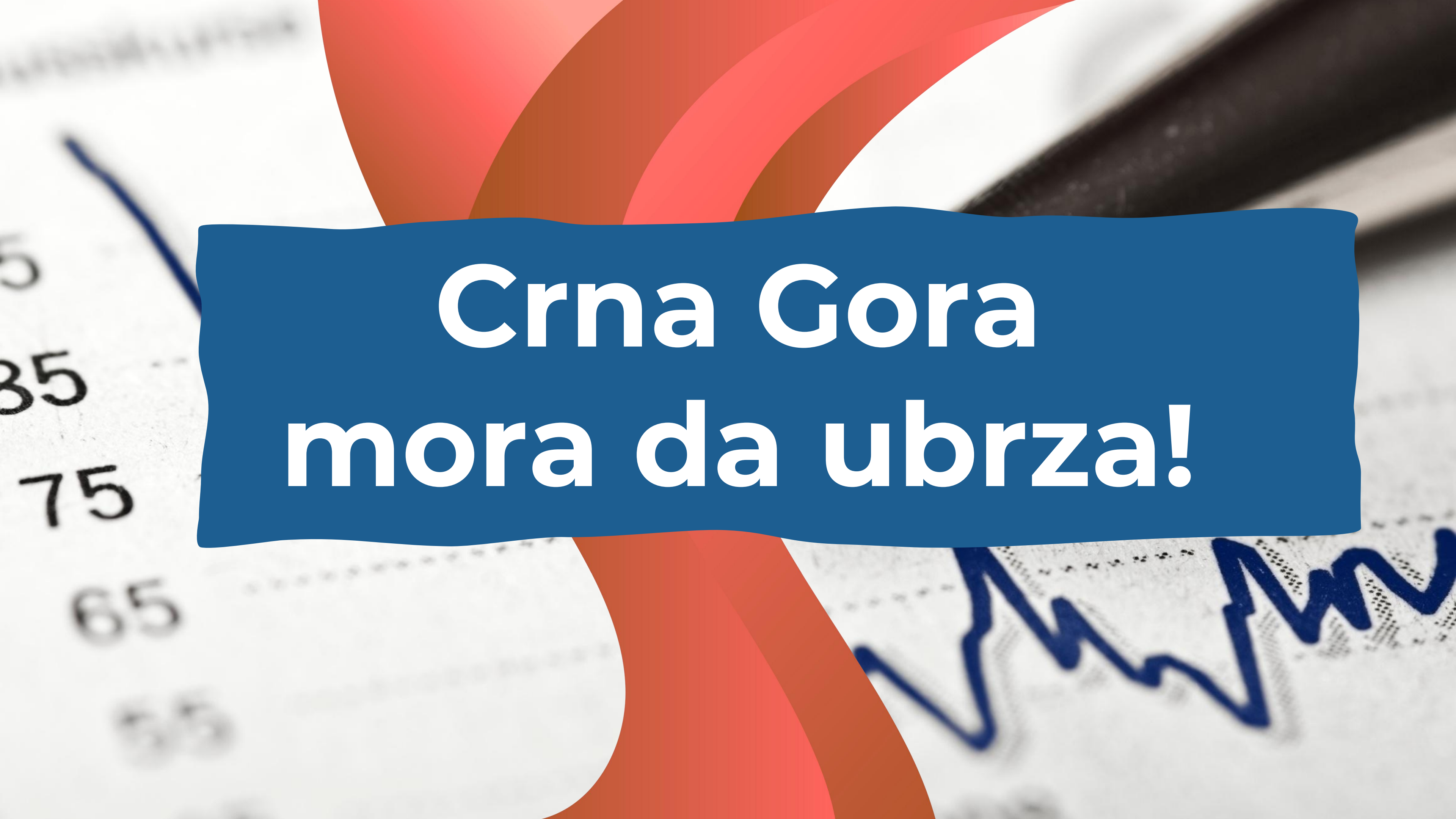

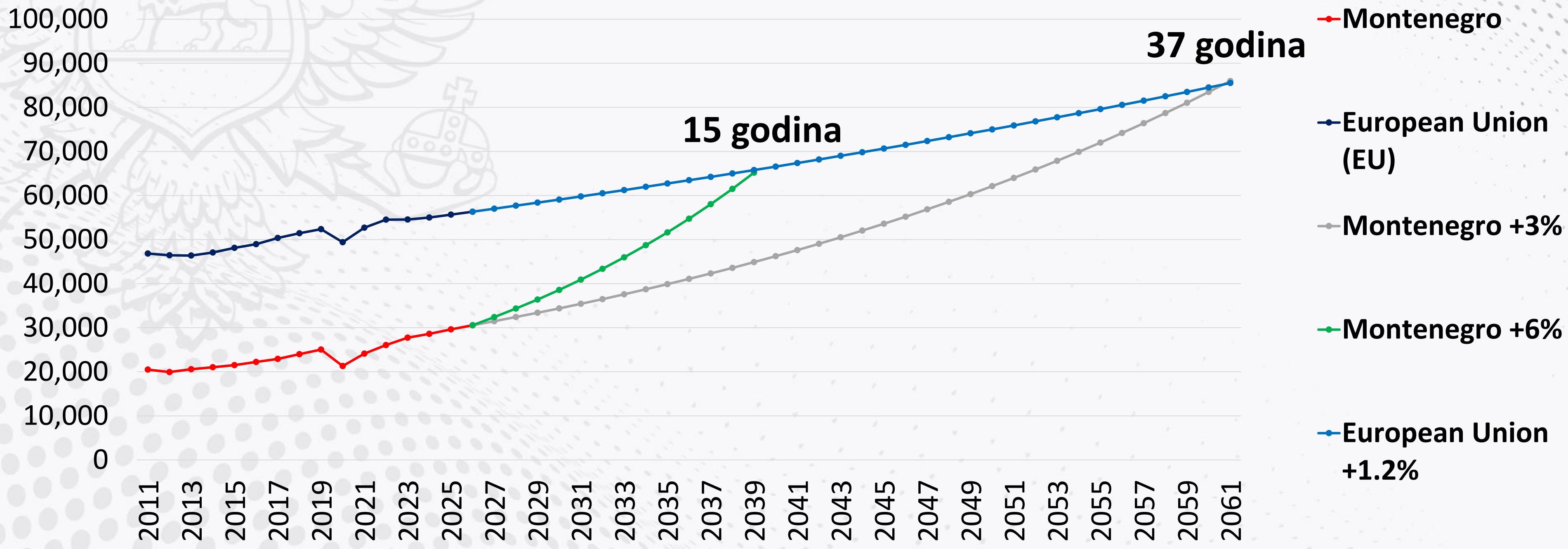
The background of the image is a blurred speedometer. A red needle is visible on the left side, pointing towards the top. The speedometer has numbers like 35, 75, and 65. There is also a blue line graph on the right side of the speedometer.

**Crna Gora
mora da ubrza!**

Kada ćemo stići standard EU?

Za 15 ili 40 godina?

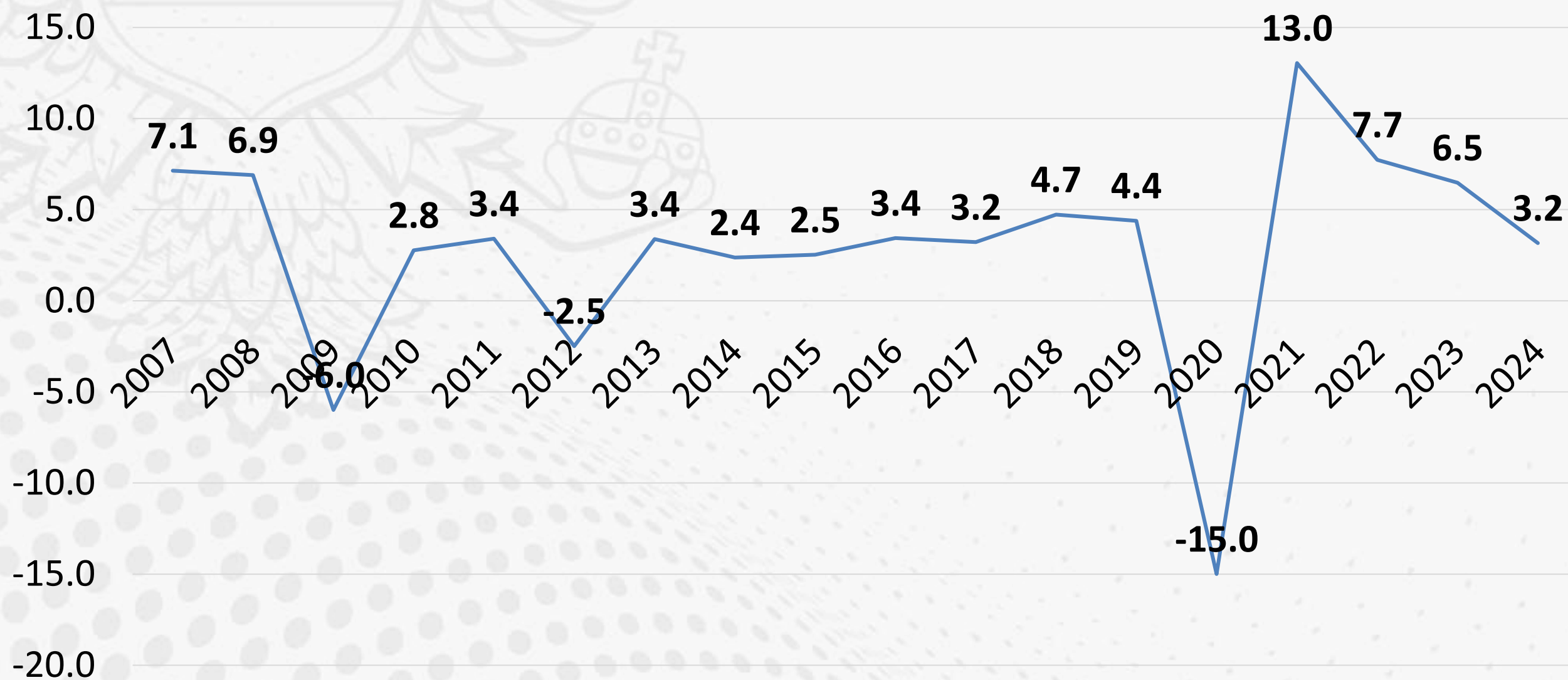
Kada ćemo stići EU prosjek?
(IMF, GDPpc PPP \$)

Koliko brzo Crna Gora napreduje?

Šta kaže zvanična statistika:

Realna stopa rasta BDP-a
(%, MONSTAT)

Međunarodne institucije su smanjile
prognoze privrednog rasta u 2025. godini

+4,2%

+3,0%

+3,7%

+3,2%

European Bank
for Reconstruction and Development

+2,9%

+2,6%

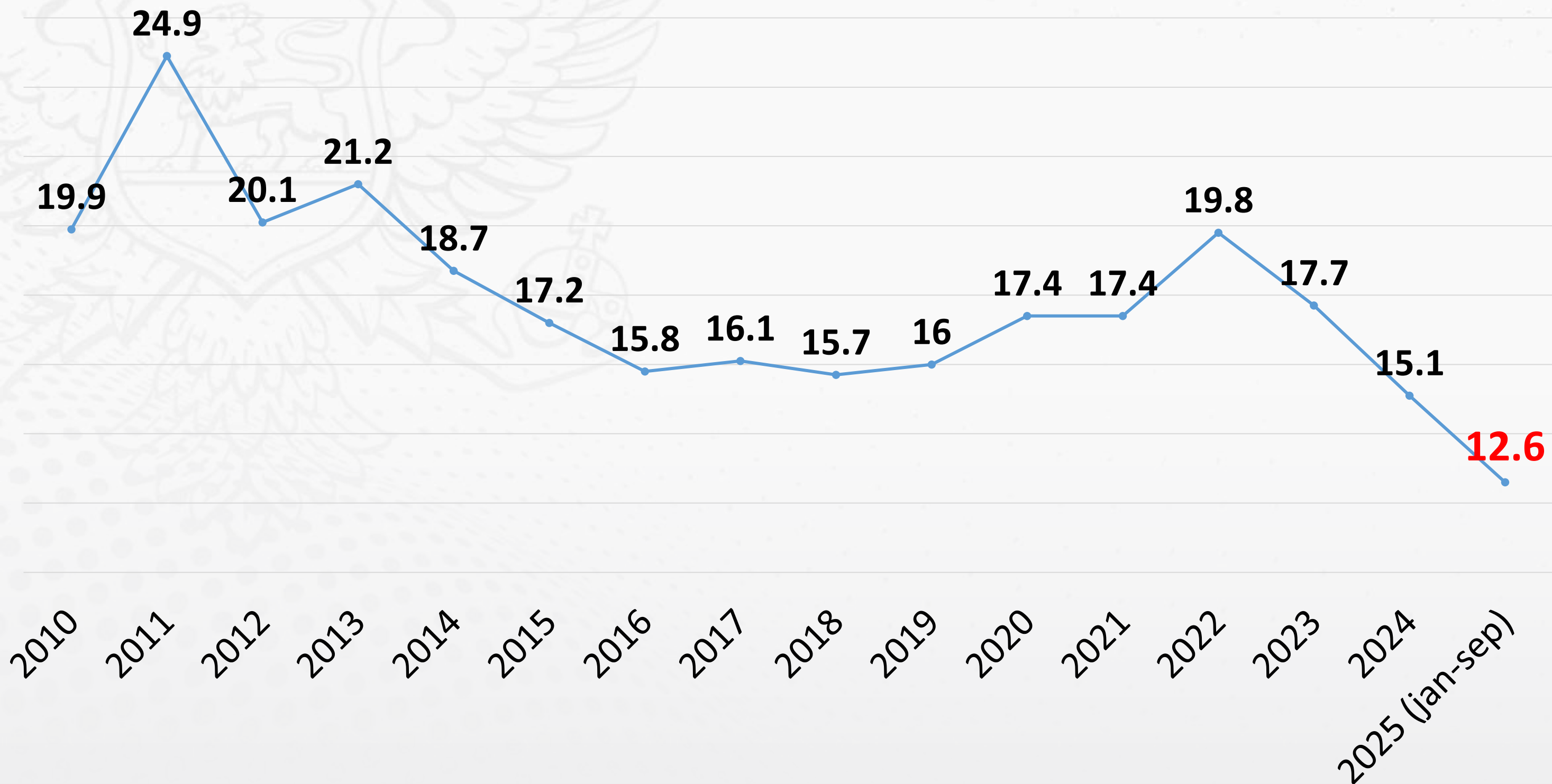
Zašto ekonomija sporo raste?

Evidentni su zabrinjavajući trendovi u oblastima koje treba da podstiču privredni rast:

- 1. Uvozi se sve više, a izvozi sve manje.**
- 2. Turistički sektor bilježi pad.**
- 3. Loše se upravlja državnim kompanijama.**
- 4. Nedostaju kvalitetne investicije.**
- 5. Institucije su slabe i nefunkcionalne.**

Pokrivenost uvoza izvozom na istorijskom minimumu!

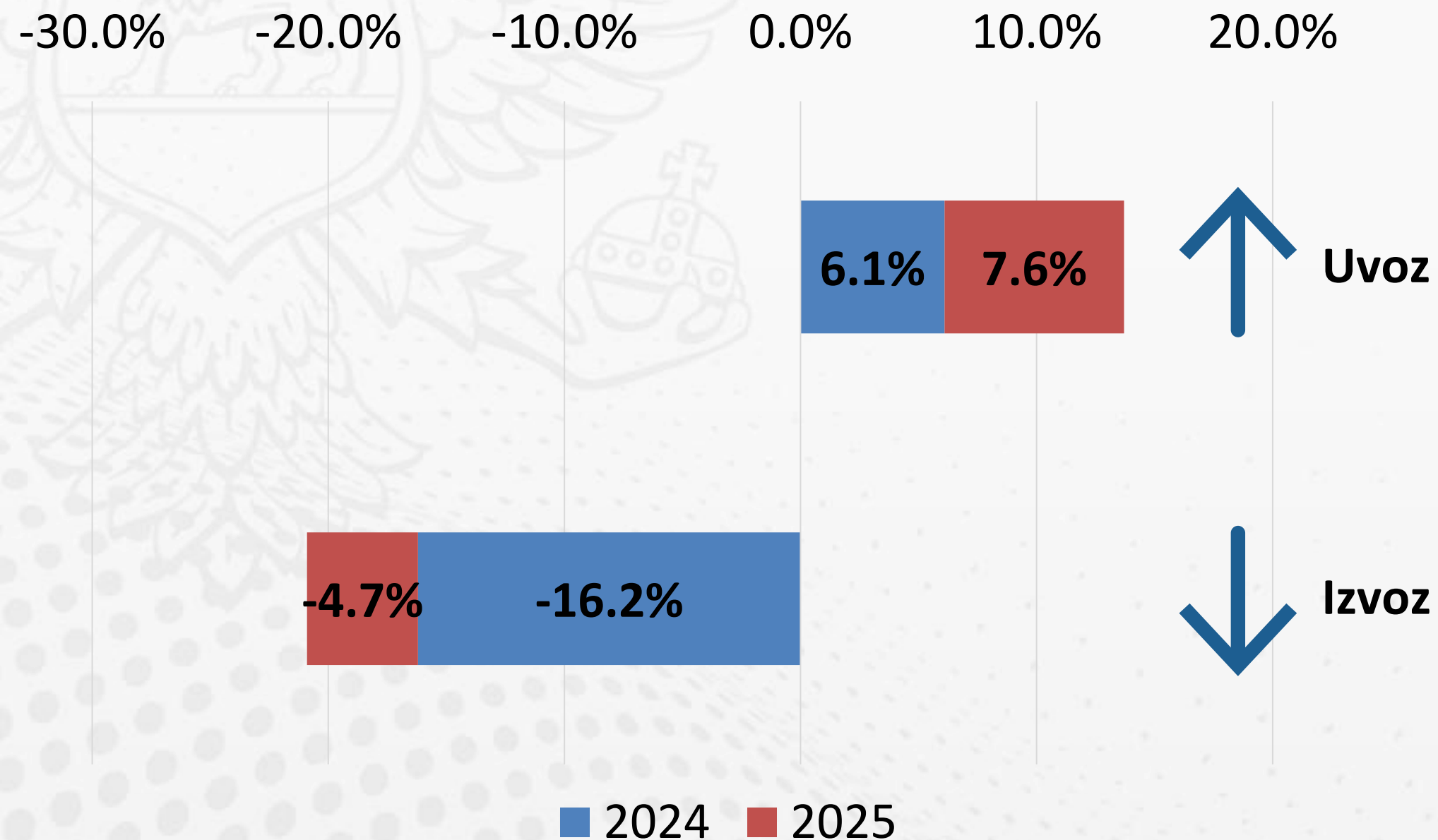
Pokrivenost uvoza izvozom (% MONSTAT)

**Zašto sporo
rastemo?
1. faktor**

Uvoz raste, a izvoz opada

Kretanje uvoza i izvoza u periodu
januar-septembar

januar - septembar

2024

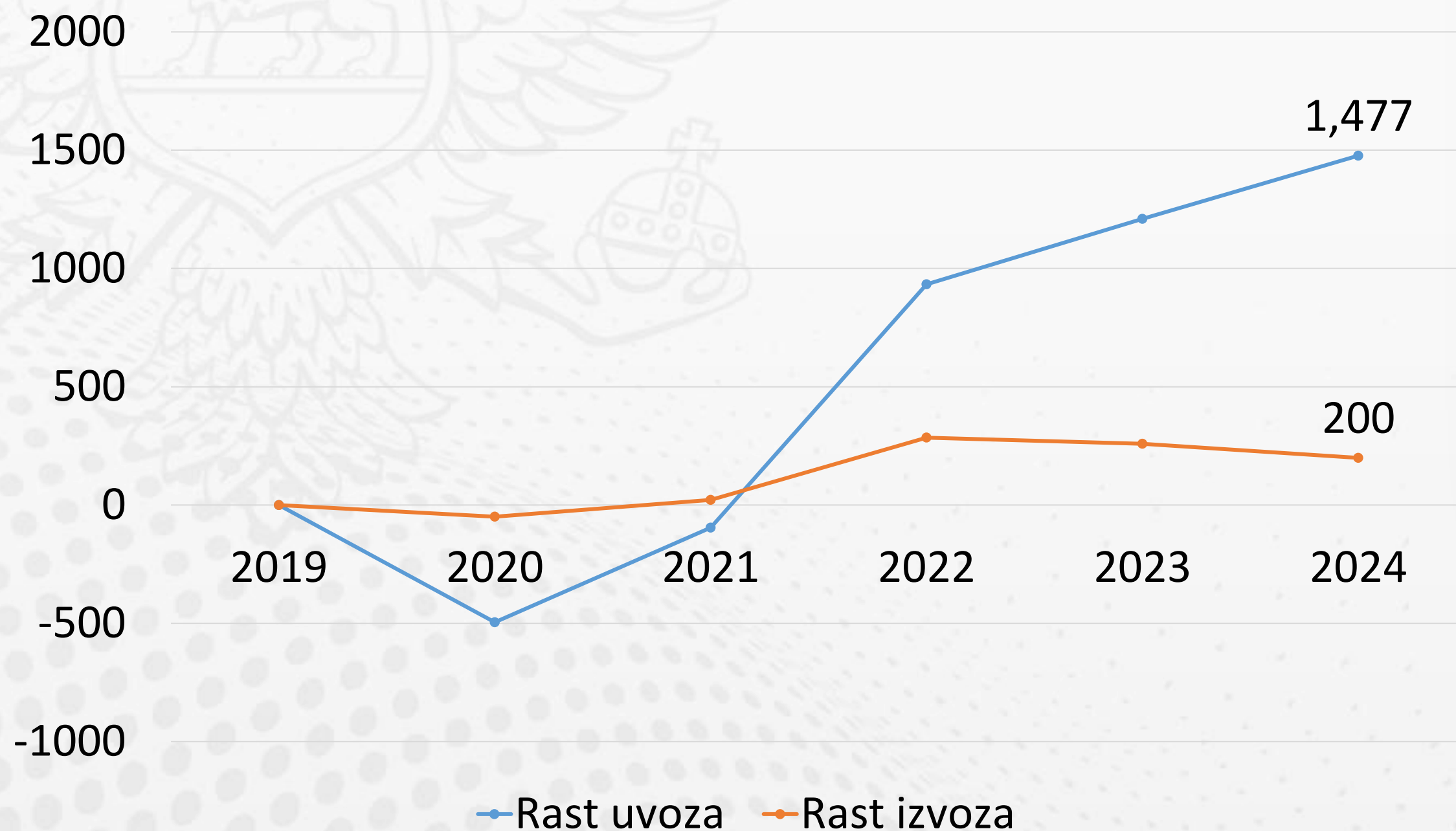
- Rast uvoza za 6.1%
- Pad izvoza za 16,2%
- Smanjena pokrivenost uvoza izvozom za 3,8 p.p.

2025

- Rast uvoza za 7,6%
- Pad izvoza za 4,7%
- Smanjena pokrivenost uvoza izvozom za 1,6 p.p.

**Za tri godine uvoz je
porastao za 1,5 milijardi €**

Rast uvoza i izvoza roba u odnosu
na 2019. godinu (u milionima €)

**Šta sve
uvozimo?**

2024

- Meso i prerada mesa: **184 mil. €**
- Mliječni proizvodi i jaja: **93 mil. €**
- Ribe i preradevine od ribe: **33 mil. €**
- Žitarice i proizvodi od žitarica: **101 mil. €**
- Povrće i voće: **119 mil. €**
- Pića: **123 mil. €**
- Pluta i drvo: **8 mil. €**
- Električna energija: **89 mil. €**
- Namještaj i djelovi: **99 mil. €**
- Odjeća: **141 mil. €**
- Obuća: **54 mil. €**

Uvozi se sve više, a izvozi sve manje

– Kako preokrenuti ovaj trend?

- ✓ Potrebno je povećati Agrobudžet na minimum 100 miliona €.
- ✓ Konačno pokrenuti Razvojnu banku.
- ✓ Stimulisati investicije u različite vidove proizvodnje.

- ✓ Učiniti Kreditno-garantni fond operativnim.
- ✓ Uvesti subvencije za zapošljavanje u proizvodnji.

Turizam je 30% naše ekonomije!

Zašto sporo
rastemo?
2. faktor

Koliko je turizam važan za Crnu Goru?

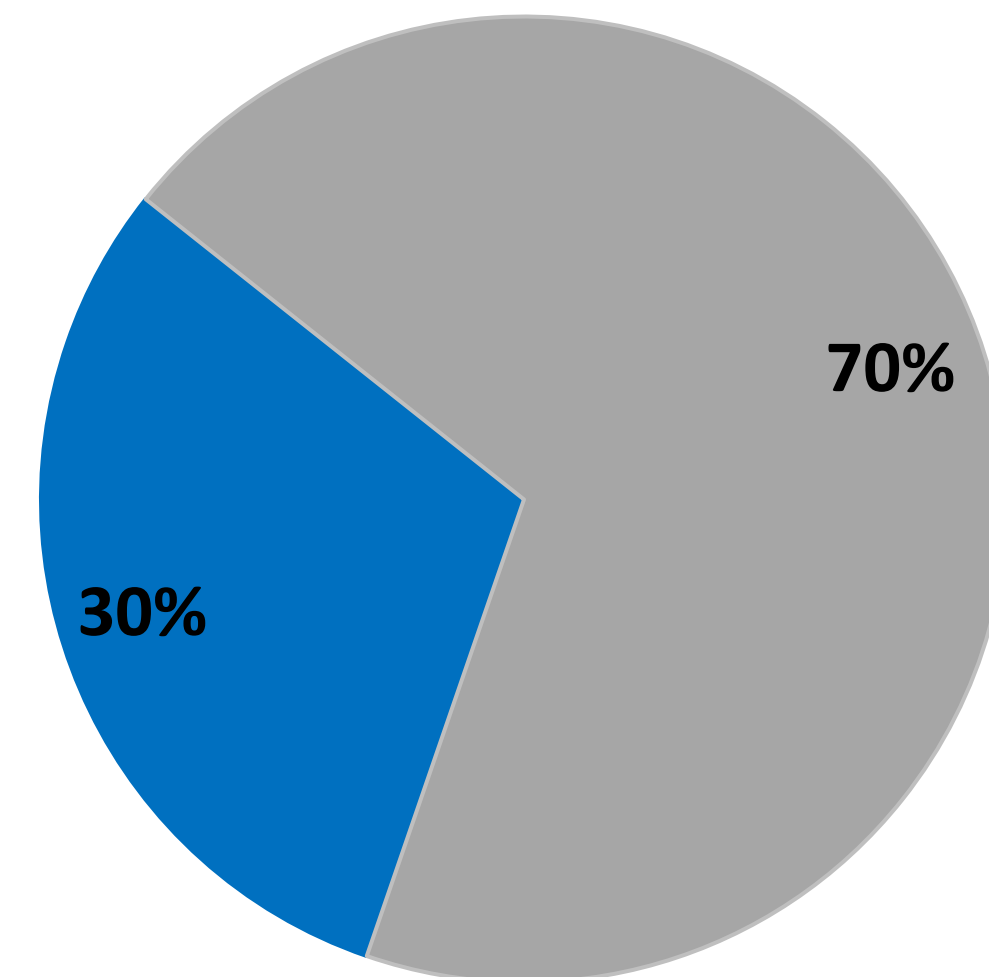
- Turizam čini više od **30% BDP-a** Crne Gore (direktni i indirektni efekti)
 - Svjetski prosjek oko **10%**
- Oko **28% ukupnog broja radnih mjesta** u Crnoj Gori
 - Svjetski prosjek **10,4%**

Doprinos BDP-u u 2024. godini

■ Turizam i putovanja

■ Ostali sektori

Turizam je u padu već drugu godinu zaredom!

Sektor TURIZMA

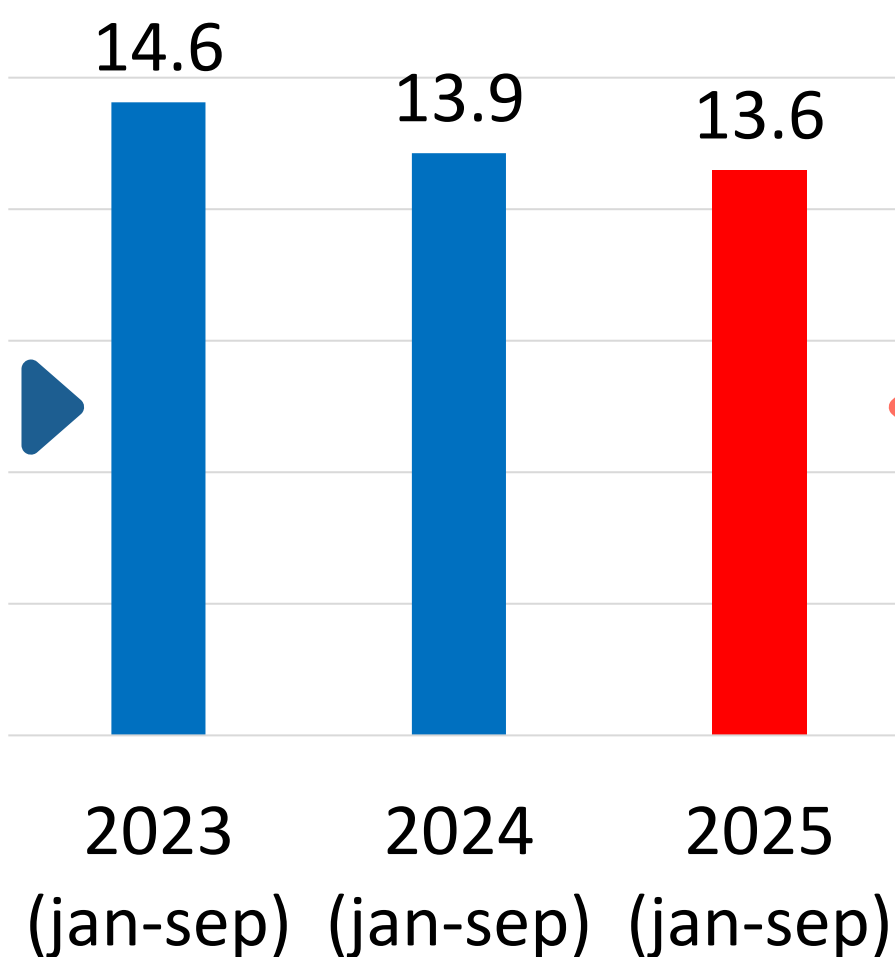
Najvažnija privredna grana

Januar-septembar 2025. godine:

- **Pad** broja noćenja: **-2%**, u odnosu na prethodnu godinu
- **Pad** broja noćenja: **-7%**, u odnosu na 2023. godinu

Ukupan broj noćenja u milionima
(MONSTAT)

Brojni problemi u turizmu:

- **Smanjena konkurentnost**
- **Nepripremljena sezona**
- **Slaba promocija**
- **Loša usklađenost sa infrastrukturnim radovima**

Ključna pitanja

Kako se upravlja turističkom ponudom?

Da li se ulaže dovoljno u kvalitet i infrastrukturu?

Da li se turizam razvija strateški?

Šta uraditi odmah?

1. Hitno uložiti **10 miliona €** u međunarodnu promociju turizma i novi „**Visit Montenegro**“ brend.
2. Pokrenuti **Program turističkih ambasadora** uz podršku poznatih ličnosti i ambasada.
3. Unaprijediti **avio-dostupnost**.
4. Osigurati prohodne puteve i **maksimalno 30 minuta** čekanja na granicama.
5. Uvesti **obavezu kartičnog plaćanja** u svim turističkim i ugostiteljskim objektima.

Sve po starom u državnim kompanijama

Zadržan sličan obrazac upravljanja državnim preduzećima kako je to bio slučaj i ranije - Partijska knjižica je i dalje glavna „diploma”!

Ključni problem

Partijsko zapošljavanje

Dovodi do

Netransparentnosti

(uvogori se proglašavaju poslovnom tajnom)

Neefikasnosti

(gomilanje nepotrebnih troškova)

Stagnacije i propadanja

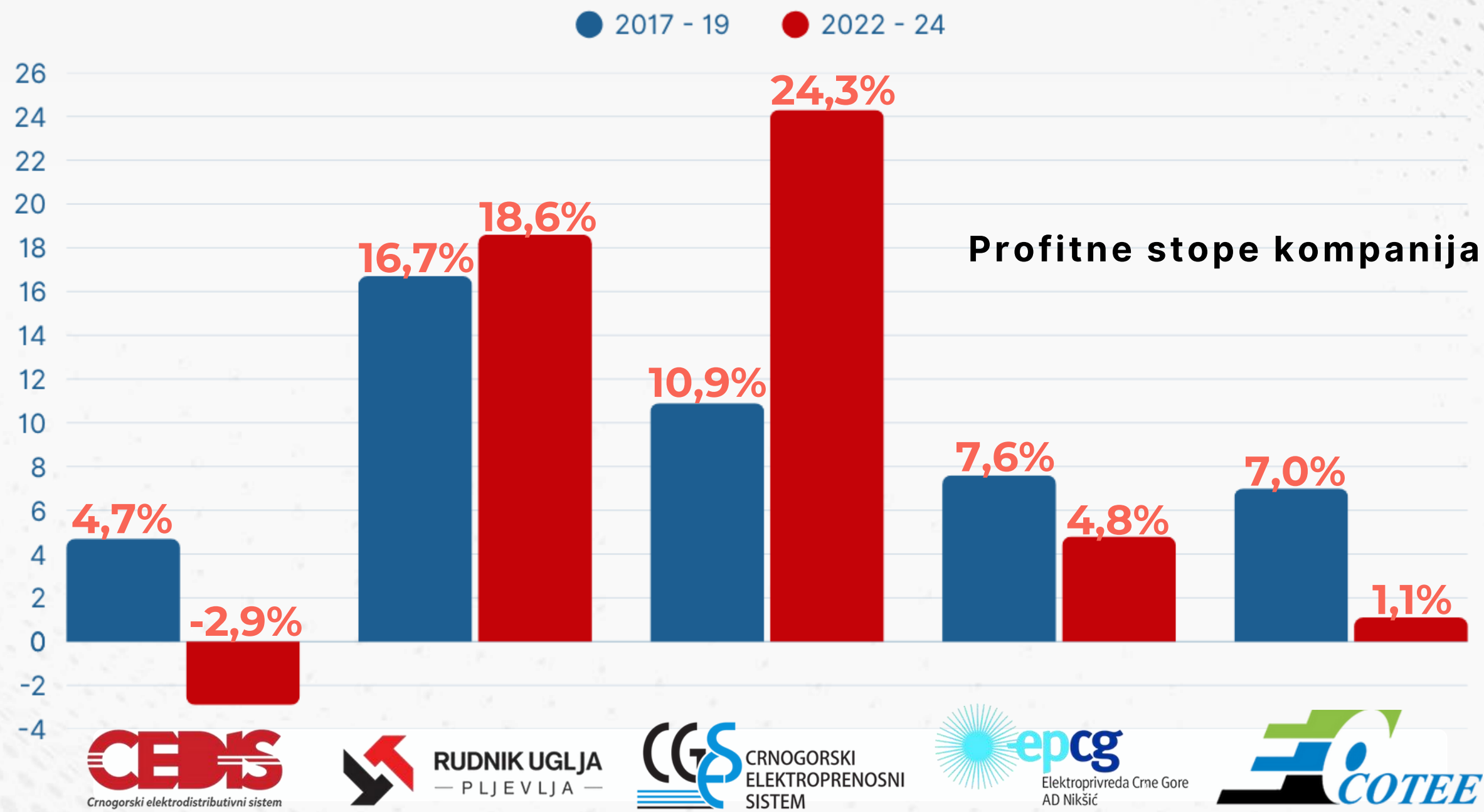
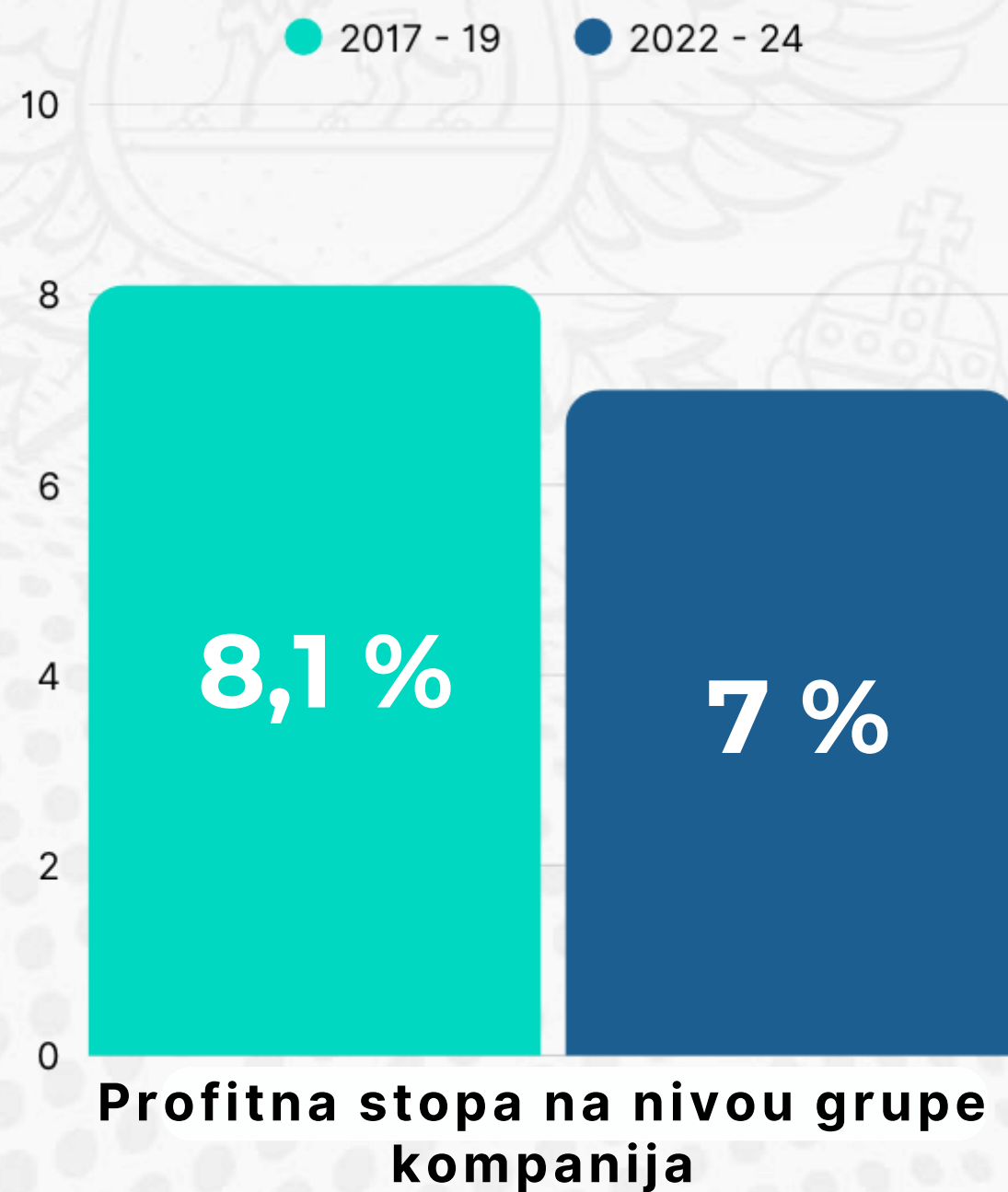
(stečaj i prodaja imovine)

Zašto sporo rastemo?

3. faktor

Sektor ENERGETIKE

Profitabilnost je smanjena

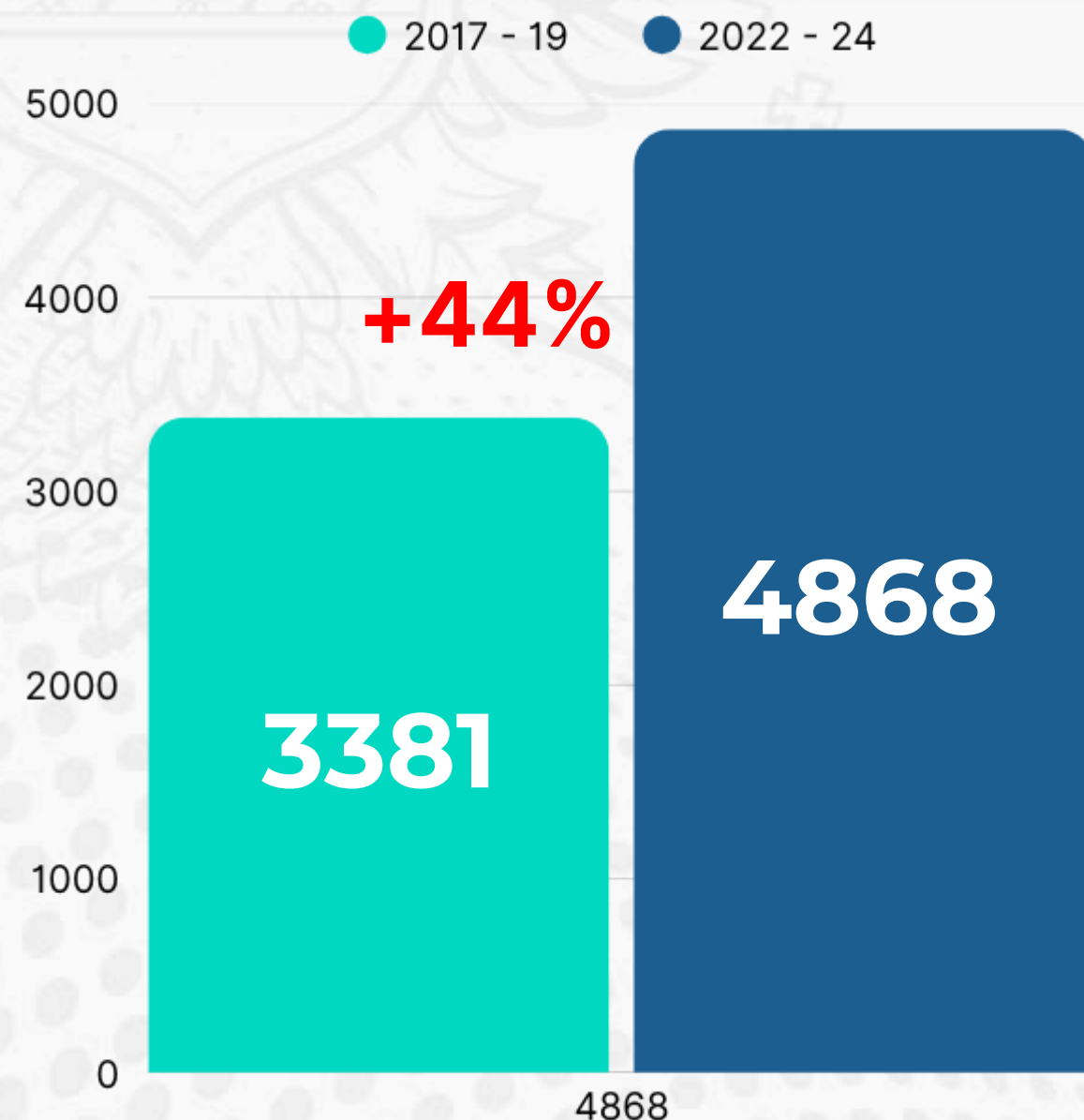

Sektor ENERGETIKE

Zapošljavanje je povećano

Prosječan broj zaposlenih u energetske kompanijama je povećan za 44%

Prosječan rast broja zaposlenih po kompanijama u uporednim periodima:

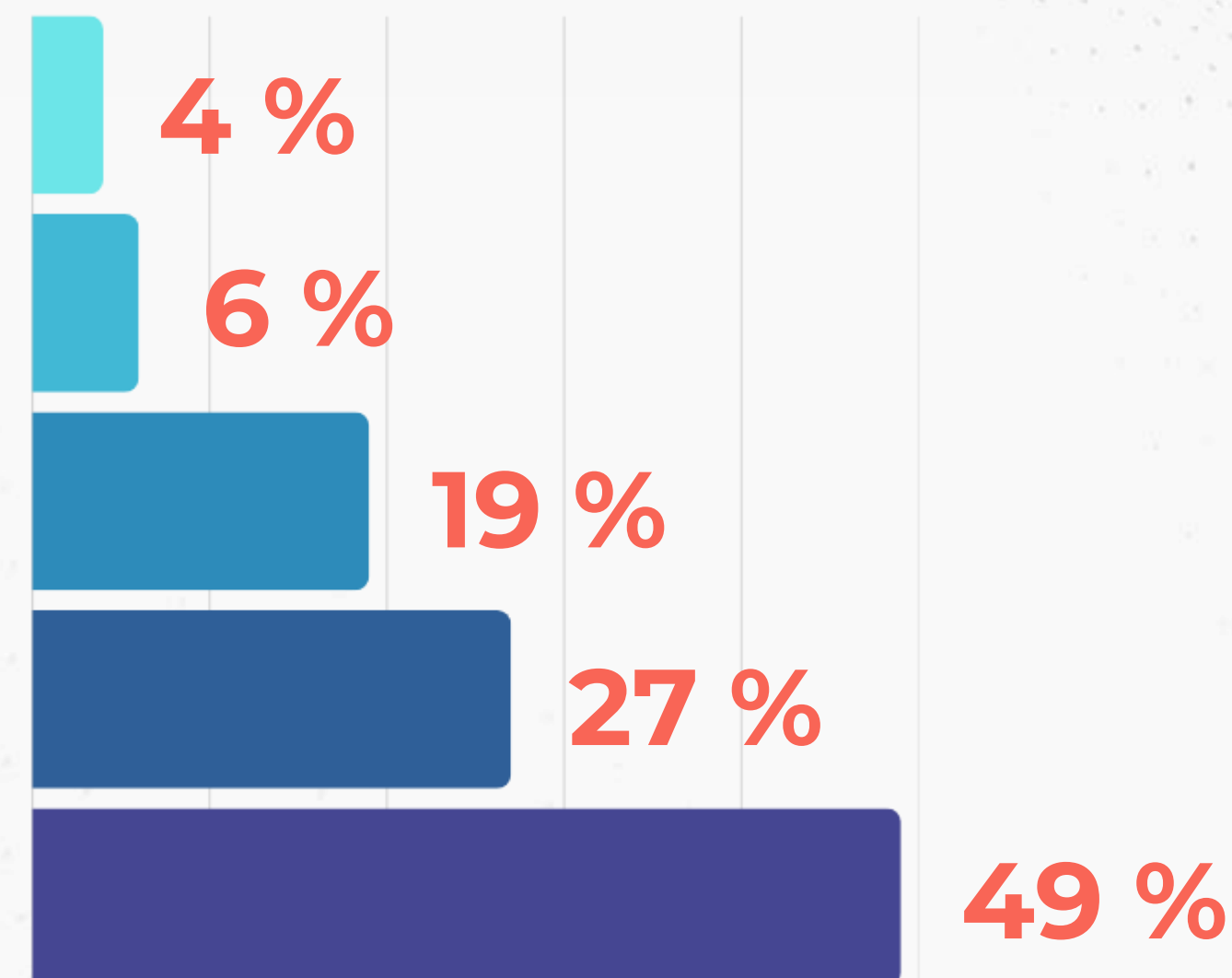
CGES CRNOGORSKI
ELEKTROPRENOSNI
SISTEM

COTEE

epcg
Elektroprivreda Crne Gore
AD Nikšić

CEDIS
Crnogorski elektrodistributivni sistem

RUDNIK UGLJA
— PLJEVLJA —

Državna preduzeća – Aerodromi Crne Gore

- ✓ Neophodna modernizacija radi boljeg kapaciteta i usluge.
- ✓ Prije odluke o koncesiji nije urađena kvalitetna analiza.
- ✓ ACG 2024: profit 11M €, subvencije 12M €; koncesiona naknada planirana 100M €.
- ✓ Proces koncesije vođen netransparentno – reputacioni i pravni rizici.

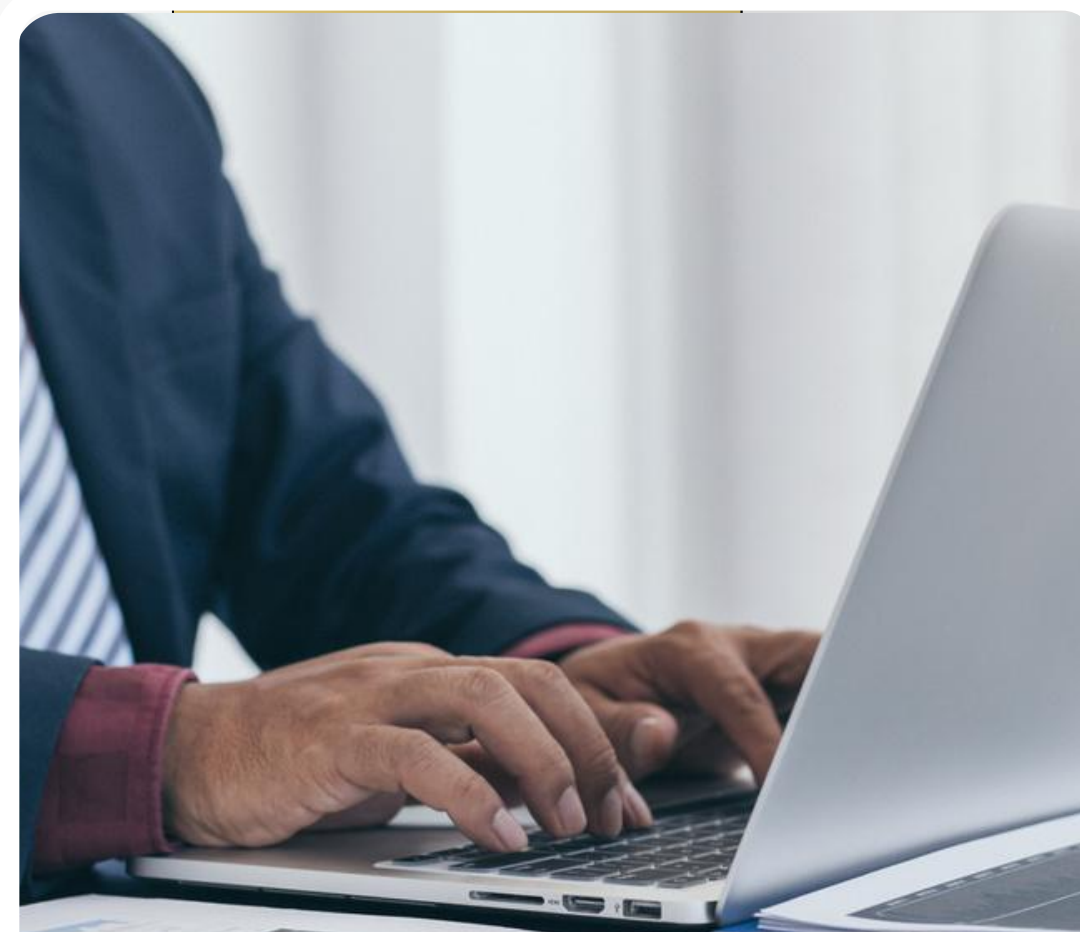
Državna preduzeća – Crnogorska plovidba

- ✓ Gašenje kompanije i prodaja imovine – primjer lošeg upravljanja.
- ✓ Dug 37M €, akumulirani gubitak 15M €.
- ✓ Prodajna vrijednost brodova (11M €) ispod knjigovodstvene (17M €).

Kako treba da se upravlja državnim kompanijama?

- ▶ **Stručno** - na osnovu znanja, iskustva i rezultata
- ▶ **Odgovorno** - da se polažu računi i brine o javnom dobru
- ▶ **Transparentno** - otvoreno, javno, pošteno
- ▶ **Domaćinski** - Savjesno, odgovorno
- ▶ **Ne da profitira jedan**, već da svima bude bolje – i sada i kasnije

**Deklaracija o
dobrom
upravljanju
–
Inicijativa
Predsjednika
Crne Gore**

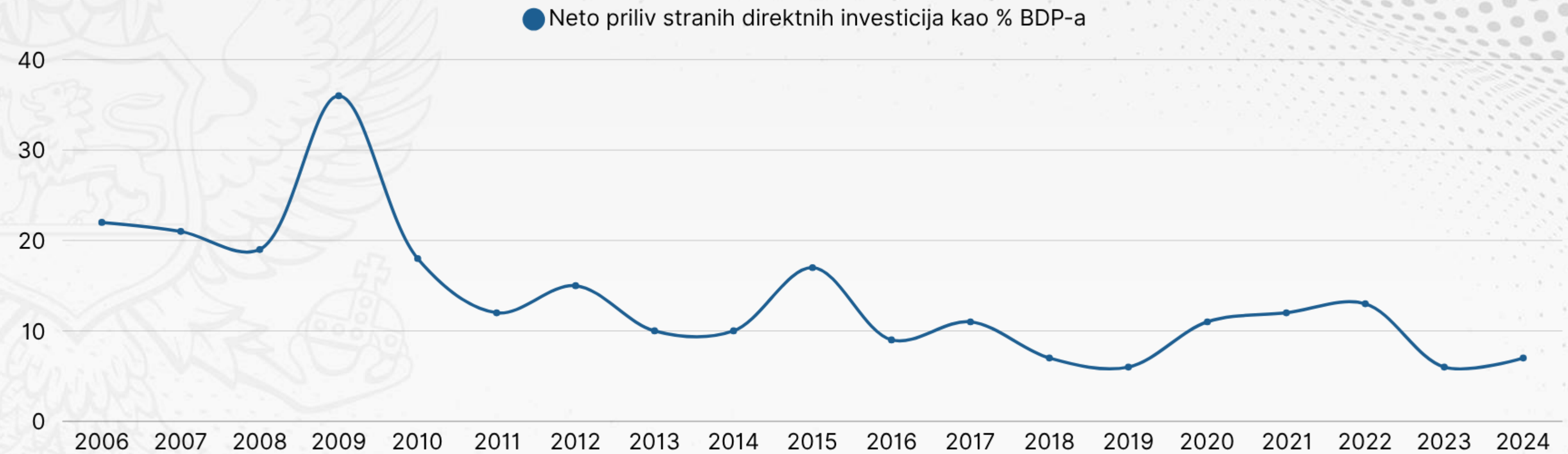

Investicije samo na papiru, realni sektor čeka

**Zašto sporo
rastemo?
4. faktor**

- ✓ Bez dugoročne strategije razvoja investitori ne znaju u kom smjeru ekonomija ide.
- ✓ Nedostaju ozbiljna ulaganja u industriju, energetiku i izvozne biznise.
- ✓ Najveći dio ulaganja ne donosi novu vrijednost.

Strane direktne investicije

Udio i kvalitet SDI u BDP-u kontinuirano opada.

Izraženo pogoršanje strukture investicija!

- ✓ **52% SDI ide u nekretnine i građevinarstvo – visoka koncentracija.**
- ✓ **Cijene kvadrata i rente rastu – građani teško dolaze do nekretnina.**
- ✓ **Investicije slabo otvaraju kvalitetna radna mjesta – dominira sezonalnost i niska produktivnost.**
- ✓ **Potrebna diverzifikacija i privlačenje investicija u druge sektore.**

SDI u 2025. godini

Najveći investitori (januar-avgust):

- 1. Turska, SDI 92,2 mil. €, učešće 15,5%**
- 2. Srbija, SDI 91,8 mil. €, učešće 15,4%**

Rast investicija u nekretnine za 8%.

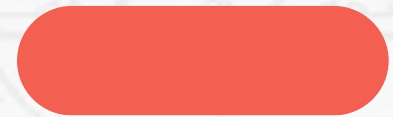
Pad neto SDI za 5%.

Kako privući nove kvalitetne investicije?

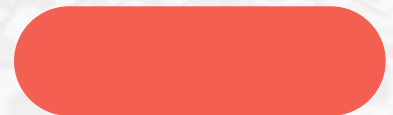
Brže procedure, manje papirologije, više pravne sigurnosti.

Subvencije za ulaganja koja stvaraju vrijednost: Energija, digitalna ekonomija, moderna i održiva poljoprivreda.

Podstaći reinvestiranje i uključiti strane firme u domaće lance vrijednosti.

Razviti industrijske i tehnološke zone spremne da investicije krenu odmah.

Ubrzati EU integracije.

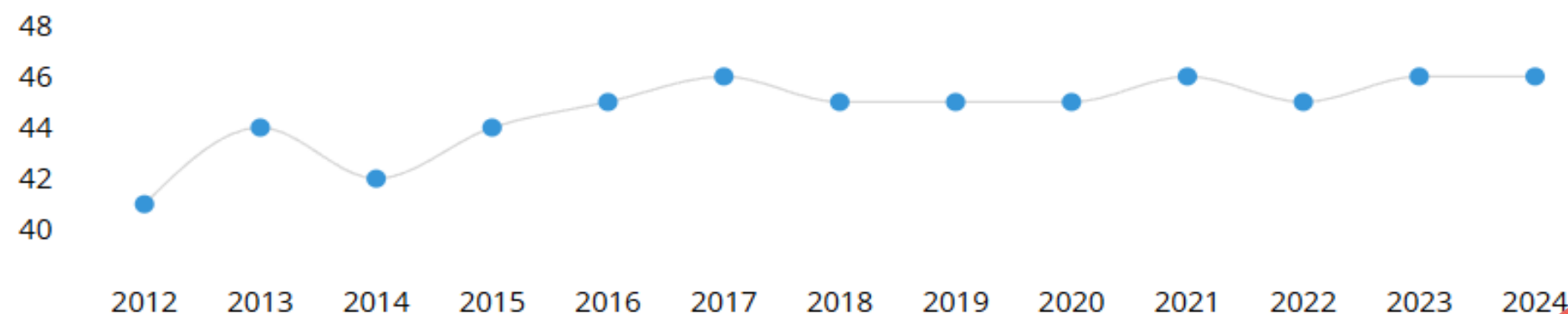
Institucije su i dalje slabe i nefunkcionalne!

Zašto sporo
rastemo?
5. faktor

Postoji visok nivo percepcije korupcije. Indeks percepcije korupcije je u 2024. godini isti kao u 2017. godini.

Score changes 2012 - 2024

Koje institucije grade temelje ekonomskog rasta?

Skupština i Vlada

Određuju pravila igre, donose politike i obezbjeđuju stabilnost sistema.

Pravosuđe

Garantuje sigurnost ugovora, zaštitu imovine i jednakost pred zakonom.

Obrazovanje

Obrazuje stručan i kvalitetan kadar koji može da nosi razvoj zemlje.

Inovacije i istraživanje

Pokreću tehnološki napredak i povećavaju produktivnost.

Zdravstvo

Podržava ljudski kapital.

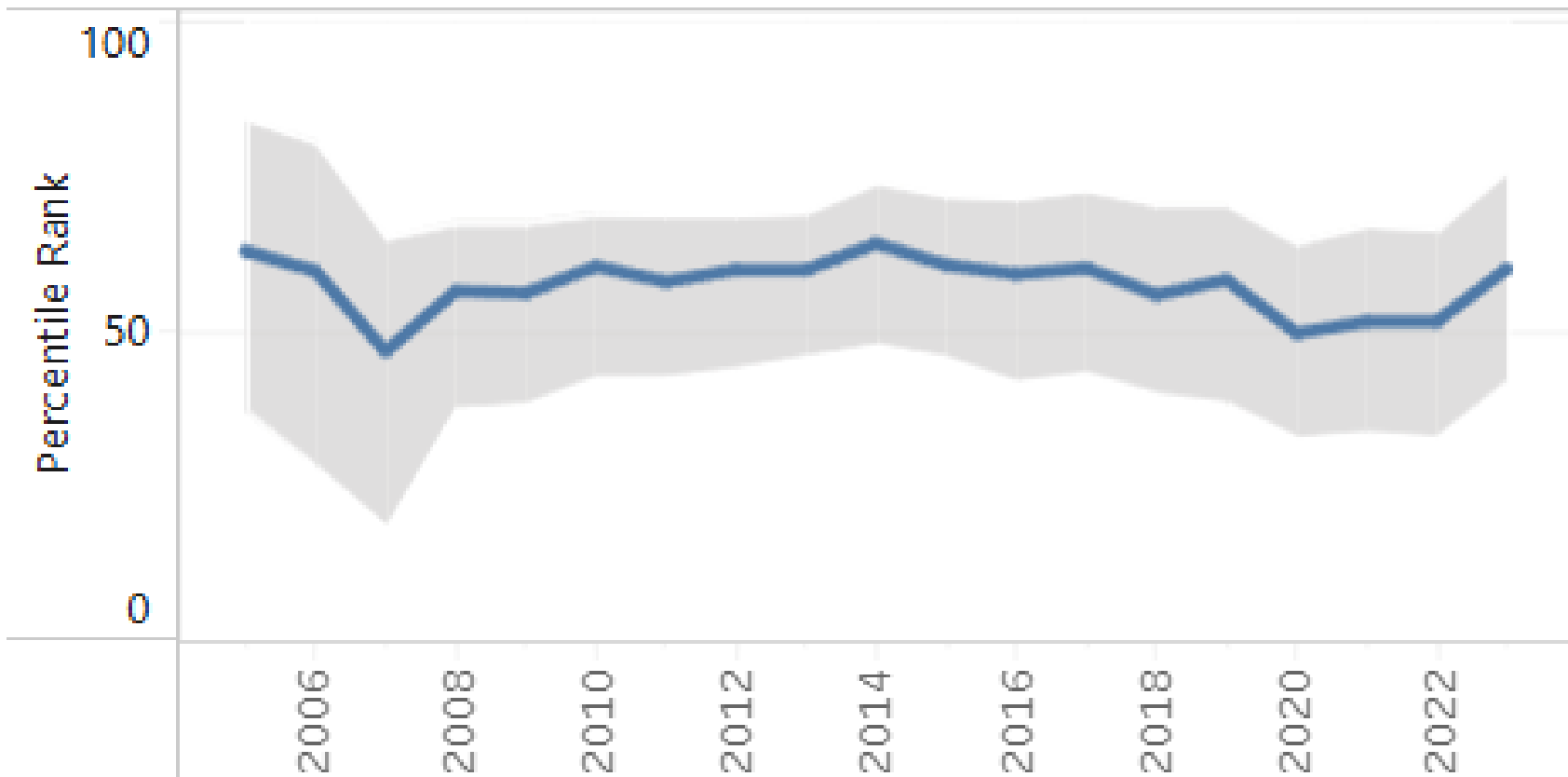
Šta kažu WG indikatori?

(Worldwide Governance Indicators)

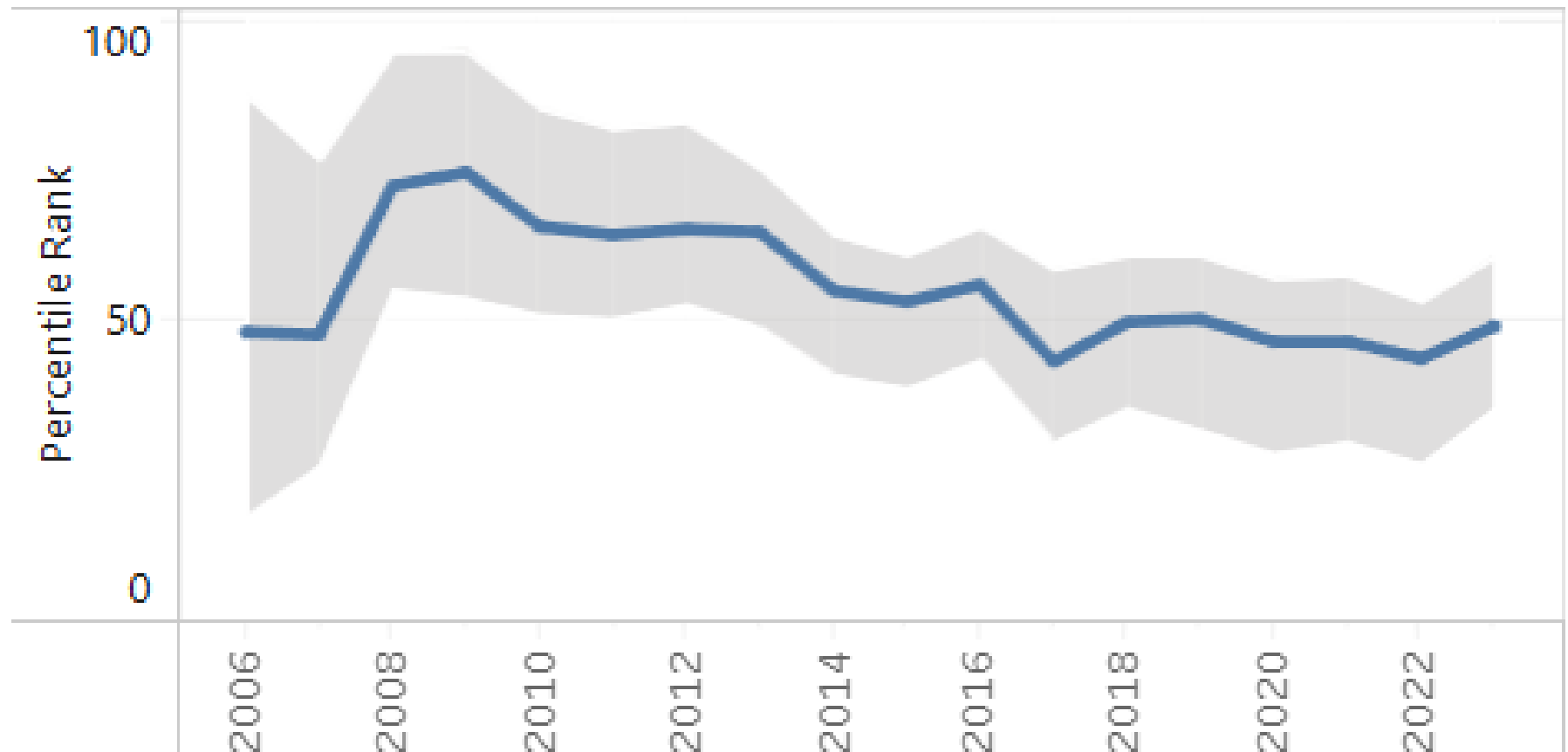

WORLD BANK GROUP

Government Effectiveness

Political Stability and Absence of Violence/Terrorism

Bez ozbiljnog napretka u efikasnosti institucija.

Politička stabilnost je dugoročno u silaznom trendu.

Blagi pomaci postoje, ali nijesu dovoljni da bi građani osjetili stvarno poboljšanje u svakodnevnom životu.

Kako poboljšati institucije?

Skupština i Vlada

Uvesti otvorene liste, donijeti zakone o Skupštini i Vladi, uspostaviti stabilne, predvidive i odgovorne politike.

Pravosuđe

Obezbijediti stvarnu nezavisnost sudija i tužilaca, izabrati sve nedostajuće kadrove, ubrzati i digitalizovati procese.

Obrazovanje

Reformisati sistem obrazovanja i uskladiti ga sa evropskim standardima.

Inovacije i istraživanje

Jačati R&D i povjeriti ga najboljima: stručnima, nezavisnima i odgovornima.

Zdravstvo

Povećati budžet zdravstva, uvesti kontrolu kvaliteta i hitno digitalizovati sistem.

Fiskalni izazovi Crne Gore

- ✓ Postoji veoma visok strukturni deficit budžeta.
- ✓ Vlada se do sada zadužuje brže nego što je inicijalno planirala.
- ✓ Evidentna su kašnjenja u isplatama prema građanima i privredi, što dodatno podstiče visoku nelikvidnost.

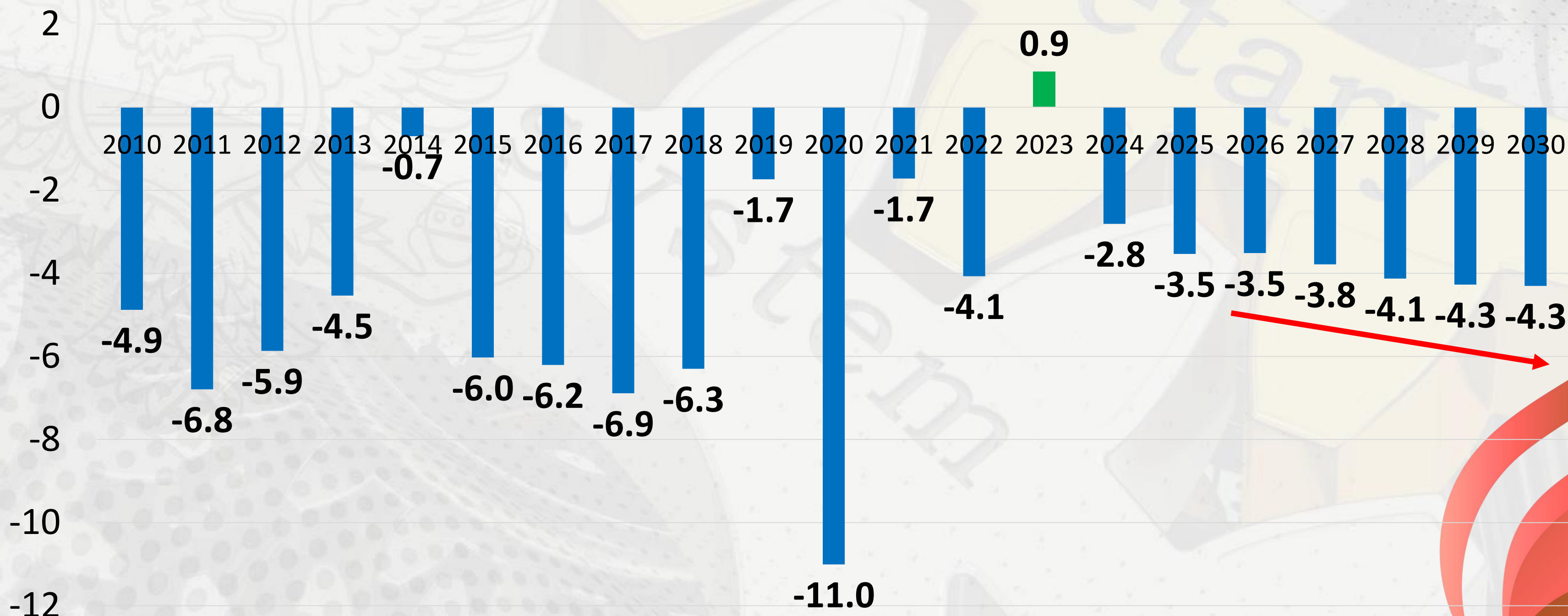

Fiskalna slika – Potreban oprez

- ✓ Deficit fonda PIO je već 30 miliona veći od planiranog i iznosiće više od 400 miliona € u 2025. godini.
- ✓ I pored veoma visoke inflacije prihodi su 1% manji od plana.
- ✓ Povećane akcize i PDV, koje pogađaju najsiromašnije građane, ne mogu da pokriju budžetske disbalanse.

Hronični deficit budžeta dovodi do rasta javnog duga!

Deficit budžeta kao % BDP-a (IMF)

MMF izvještaj – Ključni pokazatelji

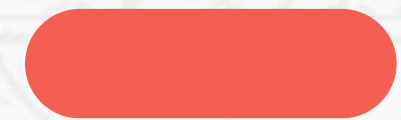
MMF je u svom posljednjem izvještaju ukazao na zabrinjavajuće trendove:

- ✓ Fiskalna pozicija je počela da slabi, nakon što je prethodno ojačala u periodu 2021-23. godine.
- ✓ Rast javnog duga se očekuje u budućnosti.
- ✓ Fiskalni deficit ima trend rasta i može premašiti 4% BDP-a.
- ✓ Potrebno formirati nezavisni Fiskalni savjet – samo Predsjednik predložio člana.

Budžet za 2026. godinu

Nedovoljan ekonomski rast: Planiran na osnovu stope od 3,2%, što nije dovoljno da obezbijedi snažan razvoj i bolji životni standard građana.

PIO deficit opterećuje budžet: Raste sve više (438 mil. €) i najveći je teret za javne finansije.

Ponovljeni modeli planiranja: Prihodi i rashodi se i dalje planiraju linearno, bez jasnih prioriteta.

Nedovoljna kapitalna ulaganja: Kapitalni budžet od 305 mil. € je znatno ispod potrebnog nivoa; za razvoj infrastrukture trebalo bi oko 550 mil. € godišnje.

Izostanak novih mjera: Nedostaju nove ekonomske politike koje bi ubrzale rast i povećale standard građana.

Budžet 2026

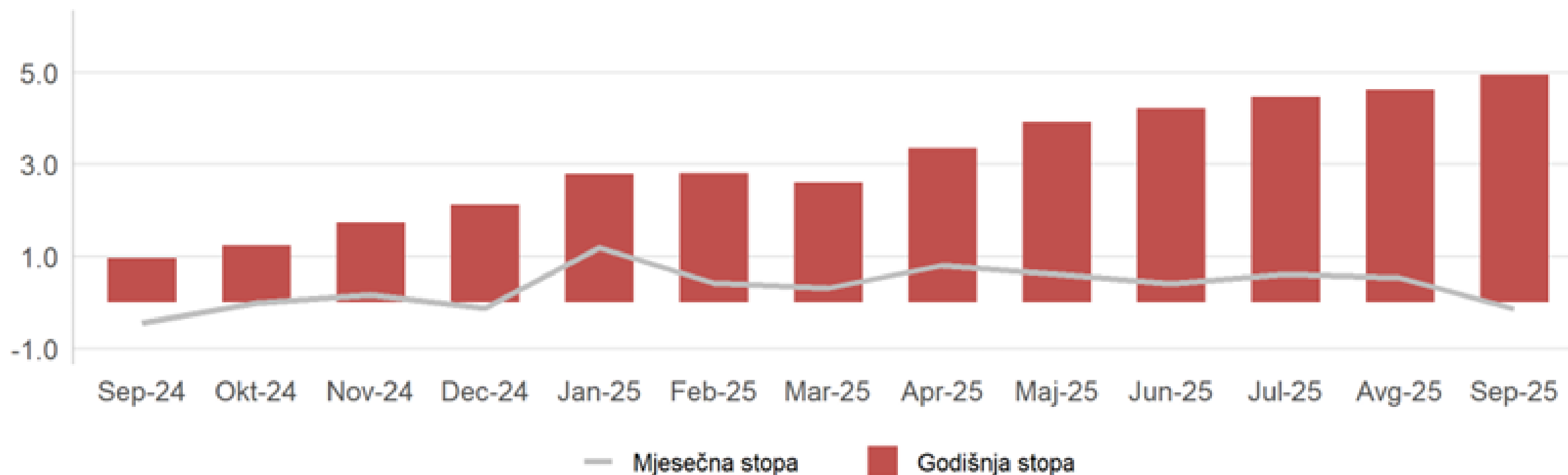
Šta je trebao da sadrži:

- ✓ **Kapitalni budžet od 7% BDP-a (550 mil. €)**
- ✓ **Agrobudžet od minimum 100 mil. €.**
- ✓ **Udio budžetskih izdvajanja za zdravstvo mora biti na nivou EU zemalja.**
- ✓ **Sredstva za podsticaje u turizmu, produženje turističke sezone i razvoj novih turističkih proizvoda.**
- ✓ **Veće subvencije za proizvodnju i ulaganja koja jačaju domaću industriju.**

Inflacija raste

Inflacija ubrzava iz mjeseca u mjesec i
u kontinuitetu raste poslednjih
godinu dana

Grafik 1. Godišnje i mjesečne stope inflacije (CPI), u %

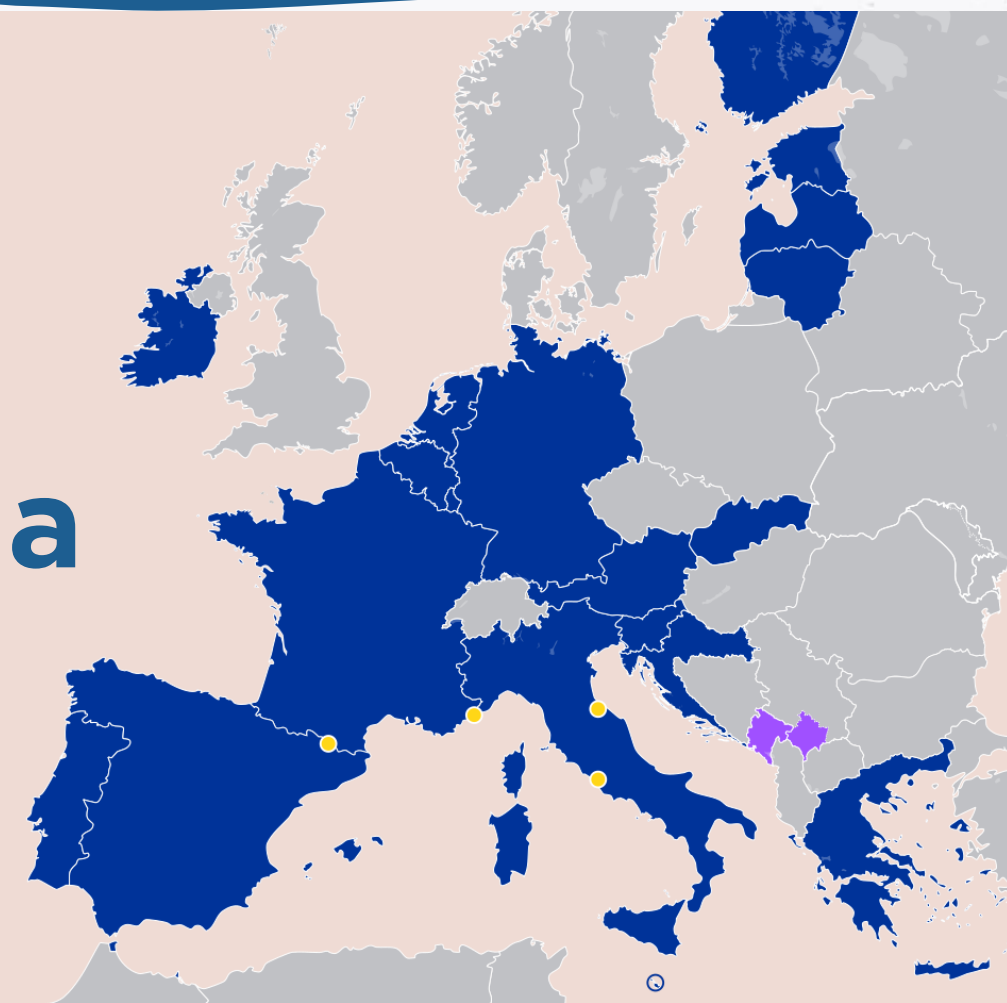
Duplo veća inflacija nego u Eurozoni

Inflacija je u septembru u Crnoj Gori
bila više nego duplo veća nego u
Eurozoni (4,7% / 2,2%)

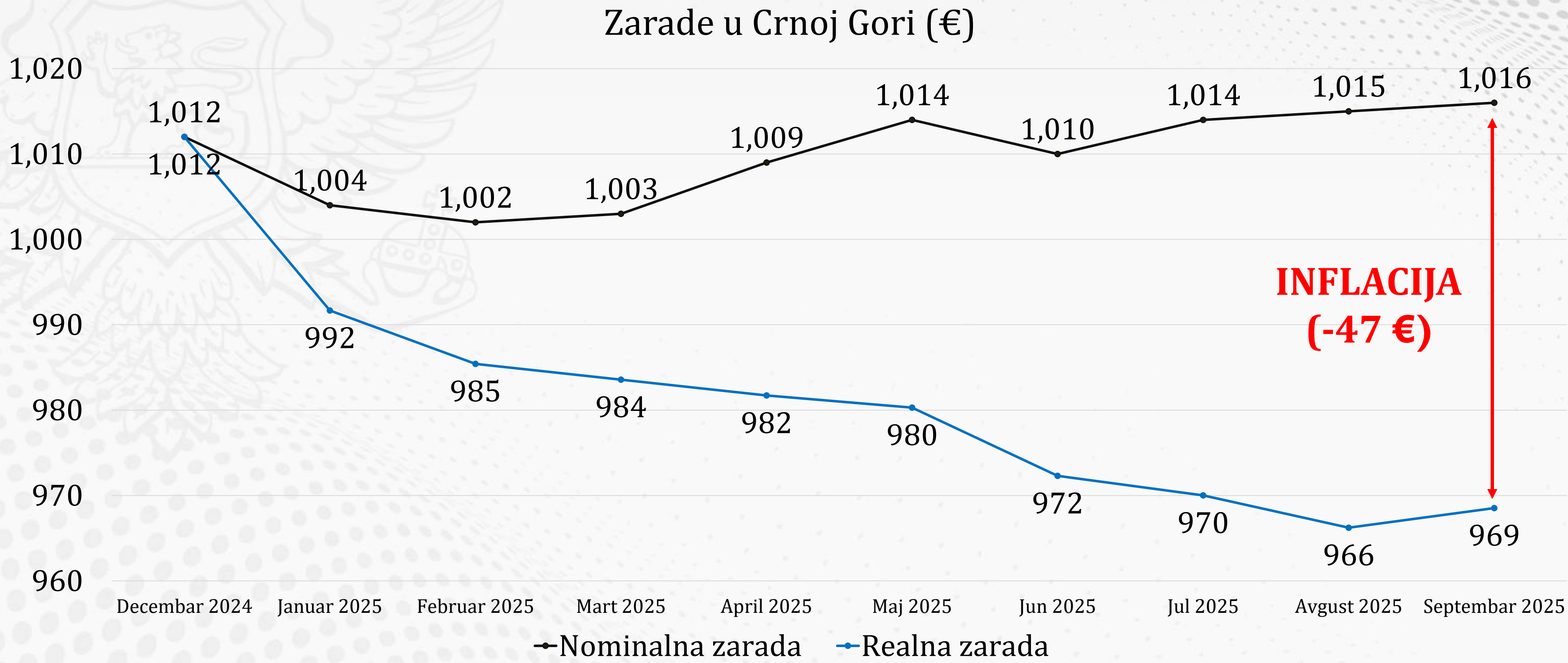

4,7%
Crna Gora

Eurozona
2,2%

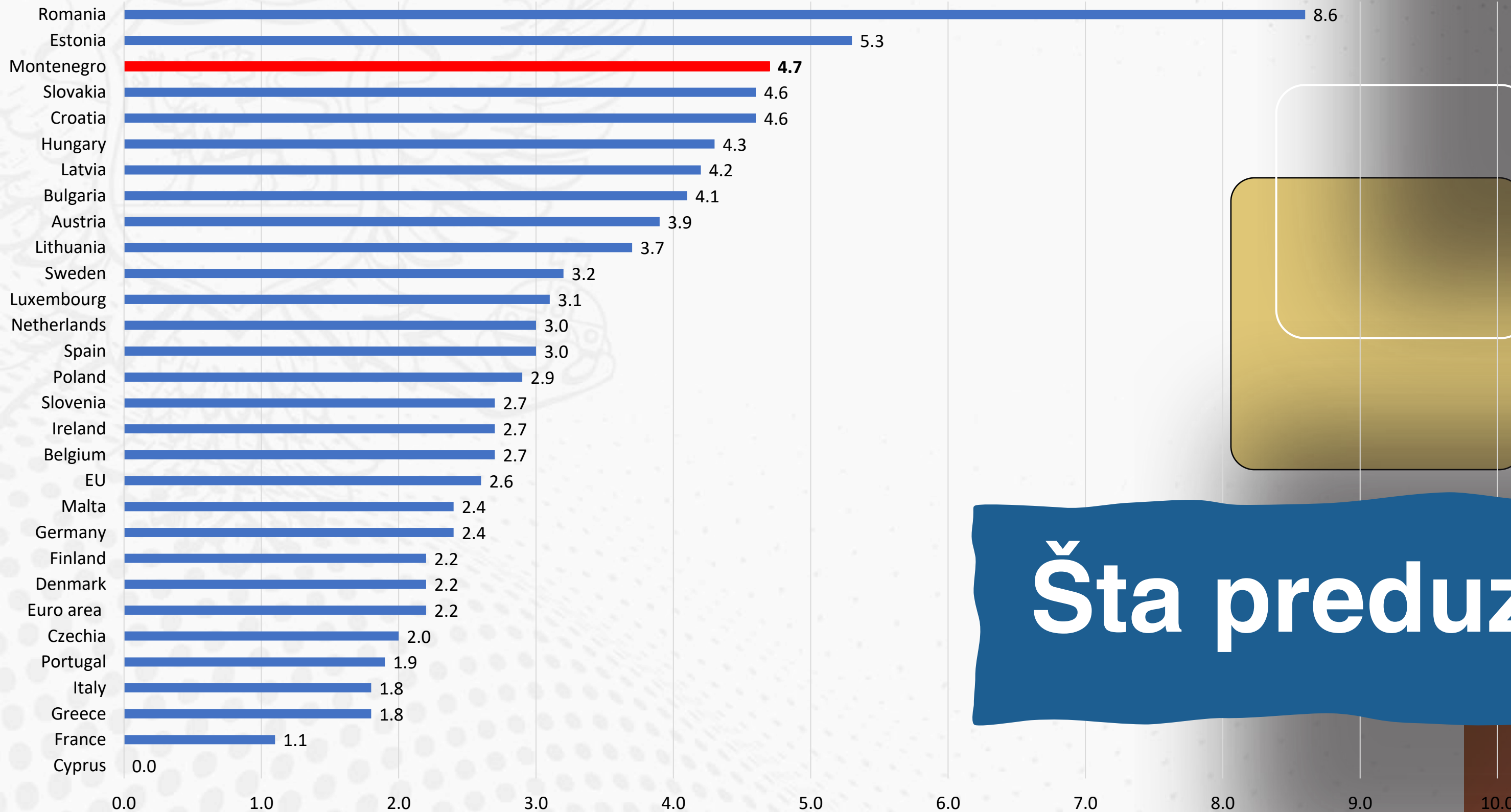

Inflacija „jede” realnu zaradu

Treća najveća stopa inflacije u EU!

Inflacija u septembru 2025. godine (HICP, EUROSTAT)

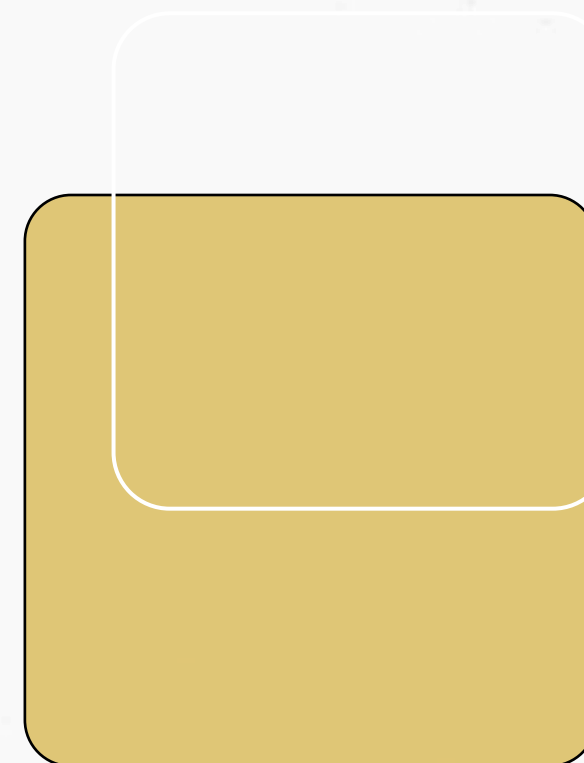

Šta preduzeti?

10 mjera za smanjenje cijena

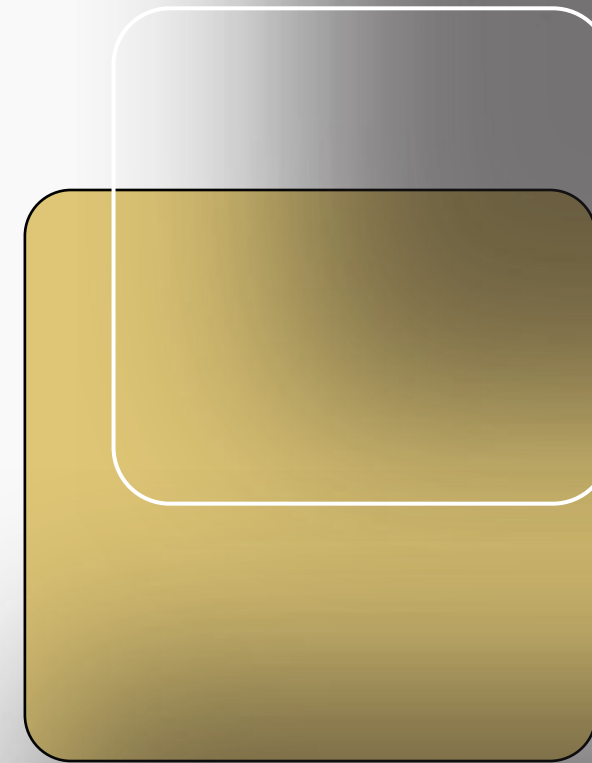
(februar 2025)

1. Ograničavanje marži.
2. Formiranje robnih rezervi.
3. Obavezno isticanje marži.
4. Sajt za praćenje i poređenje cijena.
5. Povrat PDV-a za građane.
6. Veće subvencije za proizvodnju.
7. Distributivni centri za veću proizvodnju.
8. Smanjenje PDV-a za osnovne proizvode.
9. Analiza marži i monopola.
10. Veća zaštita potrošača.

Šta je urađeno do sada?

**Treba nam privredni rast od 5%
i inflacija od 2%,
a ne obrnuto!**

Hvala na pažnji!

CLOSING

lorem ipsum dolor sit amet,
consectetur adipiscing elit. Proin
ut libero eget nisi, consectetur